

Tecken på konsekvenser av pandemin i Brås preliminära statistik över polisanmälda brott i mars 2020

Tecken på konsekvenser av pandemin i Brås preliminära statistik över polisanmälda brott i mars 2020

Antalet anmälda brott i mars 2020 har utvecklats på ett sätt som i huvudsak överensstämmer med förväntningar om generella minskningar i statistiken som en följd av pandemin och dess konsekvenser på samhällslivet, brottsligheten och polisens verksamhet. Den generella minskningen är på 4 procent i mars 2020, jämfört med i mars förra året. Detta är dock en mycket tidig uppföljning för en månad då pandemisituationen inte var rådande under alla veckor, vilket bidrar till att det ännu inte går att fastslå att pandemin haft en inverkan på statistiken, och i så fall vilken.

Första översiktlig genomgång av statistiken i relation till pandemin

Pandemins konsekvenser i det svenska samhället blev påtagliga en dryg vecka in i mars, och särskilt från mitten av månaden, med regler och rekommendationer om social distansering, vilket ledde till minskad rörelse och aktivitet i samhället. Finns det också tecken på konsekvenser av pandemin i den preliminära statistiken över polisanmälda brott i mars?

Syftet med statistiken är att redovisa ärendeinflödet till framför allt polisen i form av anmälningar om brott, inte primärt att visa brottsnivåer i samhället. Sannolikheten för att en händelse ska uppfattas och rapporteras som ett brott och hamna i statistiken skiljer sig åt från händelse till händelse, mellan olika brottsområden och över tid. I vissa delar ger uppgifterna om anmälda brott indikationer på utvecklingen av brottsnivåerna, och i andra delar är uppgifterna mycket svåra att tolka i termer av brottsnivåer. I ytterligare andra delar indikerar uppgifterna framför allt polisens insatsnivå. För många av brotten inom det vida området brott mot person är exempelvis mörkertalet stort, vilket inskränker möjligheterna att dra slutsatser om de faktiska nivåerna och deras utveckling.

Här ges en översiktlig genomgång av vad den preliminära statistiken för mars indikerar i relation till pandemin. Redovisningen är dock endast inriktad på om antalet anmälda brott kan ha påverkats av pandemisituationen. Det görs inte anspråk på att statistiken ska visa hur den faktiska brottsligheten har utvecklats.

Med utgångspunkt i att pandemin (med regler och rekommendationer om social distansering) inneburit att aktivitetsnivån i samhället minskat, görs ett tentativt antagande om att också brottsligheten generellt sett borde minska, med eventuellt undantag för vissa delsegment av brott, som exempelvis brott mellan närstående i hemmen. Vidare har polisen uppgivit att deras arbete med trafikkontroller troligtvis skulle behöva nedprioriteras, men däremot inte signalerat minskade ingripanden mot narkotikabrott.

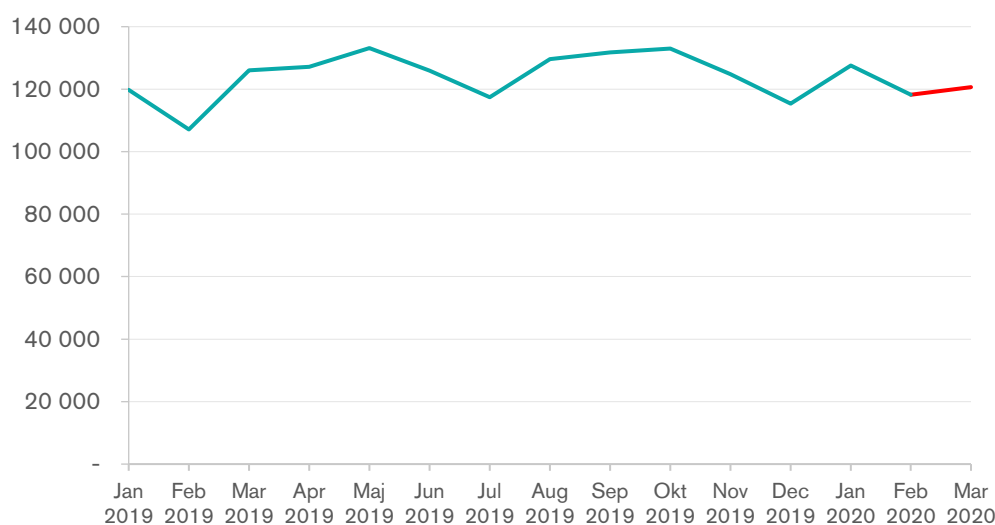
Anmälningarna generellt sett färre i mars – den första pandemimånaden – än tidigare

För överblickens skull redovisas resultaten för de senaste femton månaderna, från januari 2019 till mars 2020 (se figur 1). Det som står i centrum är dock inte förändringar i mars jämfört med de närmast föregående månaderna, för det finns alltid en viss säsongsvariation och andra förhållanden att beakta. I stället kommenteras utvecklingen för de tre månaderna januari, februari och mars 2020 jämfört med motsvarande tre månader 2019.

Dessa jämförelser visar hur brottsanmälningarna förändrats mellan mars 2019 och mars 2020, samt om utvecklingen följer eller avviker från de två föregående månaderna, och där en avvikande utveckling eventuellt kan hänga samman med pandemisituationen. Samtidigt handlar det om en förhållandevis översiktlig analys i ett ännu tidigt skede, så resultaten ska tolkas med försiktighet. Förändringsuppgifterna redovisas i tabell 1 nedan.

Tabell 1. Procentuell förändring i antalet anmälda brott i januari, februari och mars 2020 jämfört med motsvarande månader 2019, totalt samt indelat efter övergripande brottskategorier. Preliminär månadsstatistik (tabell P1).

Brottstyp	Förändring i antal brott (procent)		
	Jan. 2019– jan. 2020	Feb. 2019– feb. 2020	Mar. 2019– mar. 2020
SAMTLIGA BROTT	7 %	10 %	-4 %
Brott mot person	1 %	8 %	-5 %
Stöldbrott m.m.	13 %	15 %	-4 %
Bedrägeribrott m.m.	-7 %	-10 %	-14 %
Skadegörelsebrott	17 %	22 %	-1 %
Trafikbrott	-2 %	2 %	-9 %
Narkotikabrott	9 %	22 %	2 %
Övriga brott	20 %	21 %	6 %

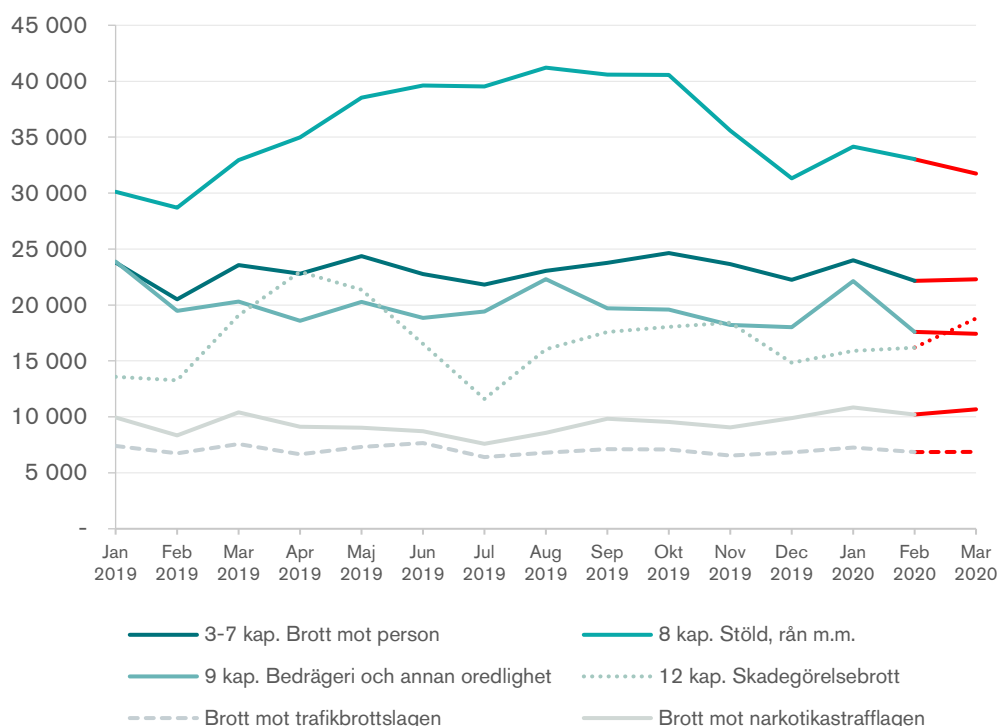


Figur 1. Samtliga anmälda brott i mars 2019 till i mars 2020. Preliminär månadsstatistik, tabell P1.

Nivån för samtliga anmälda brott minskade med 4 procent under mars 2020 jämfört med mars 2019 (se tabell 1). I mars 2019 var nivån 126 016 anmälda brott, och i mars 2020 hade den minskat till 120 648 anmälda brott. Sådana minskningar från en marsmånad till en annan har inträffat tidigare, senast mellan mars 2017 och mars 2018. Men minskningen 2020 är koncentrerad till just mars, och noteras inte under januari eller februari 2020 jämfört med motsvarande månader föregående år. Det kan indikera en inverkan av pandemisituationen.

Pandemin har inledningsvis drabbat Stockholm mer än övriga landet, och stockholmarna har uppmanats att om möjligt arbeta hemifrån. Minskningen av alla anmälda brott sammantaget är också något större i region Stockholm än för hela landet (se tabell 2). I hela landet var minskningen i mars alltså 4 procent, men i Stockholm var minskningen 7 procent jämfört med mars föregående år. Liksom i landet som helhet syns inte heller i Stockholm några minskningar månaderna innan, jämfört med motsvarande månader föregående år. Tvärtom syntes ökningarna i januari och februari 2020, jämfört med 2019. Sammantaget indikerar det en inverkan av pandemisituationen, men det är ännu för tidigt att fastslå det.

Uppdelning i kategorier av anmälningar stärker bilden av minskningar



Figur 2. Anmälda brott i mars 2019 till i mars 2020, uppdelat på sju övergripande kategorier. Preliminär månadsstatistik, tabell P1.

När de anmälda brotten redovisas uppdelade på sju övergripande brottskategorier framträder minskningar, i olika grad, i fem av kategorierna (se tabell 1). I mars 2020 jämfört med i mars 2019 var nivån lägre för *brott mot person* med 5 procent, *stöldbrott m.m.* med 4 procent, *bedrägeri m.m.* med 14 procent, *skadegörelsebrott* med 1 procent och *trafikbrott* med 9 procent. För fyra av de fem kategorierna (undantaget är *bedrägeri m.m.*) innebär det ett skifte från ökningarna för februari till minskningar för mars. Därmed har de i huvudsak utvecklats på ett förväntat sätt givet pandemin och dess konsekvenser. Även kategorin *bedrägeri* minskade alltså i mars 2020, jämfört med mars 2019, men i den kategorin skedde minskningar redan i februari och januari, vilket gör att minskningen i mars svårigen kan ses som en konsekvens av pandemin.

Narkotikabrott är den enda övergripande kategori som inte minskat (förutom restkategorin *Övriga brott*, som ökade med 6 procent). Den har i stället ökat svagt sedan mars förra året. Men det är trots allt en avmattning jämfört med de större ökningarna i januari och februari (relativt motsvarande månader 2019).

Ser man mer till vilka slags brottskategorier det handlar om innehåller kategorin *Brott mot person* olika typer av brott som innebär interaktion mellan förövare och offer. Här återfinns bland annat olika slags misshandel, hot, fridskränkingsbrott och sexualbrott. För många av brotten är mörkertalet stort, vilket inskränker möjligheterna att dra slutsatser om de faktiska nivåerna och deras utveckling. Återigen är det bra att påminna sig om att syftet med statistiken är att redovisa inflödet av ärenden till framför allt polisen, i form av anmälningar om brott, inte primärt att visa brottsnivåer i samhället.

Kategorierna *Stöld m.m.*, *Bedrägeri m.m.* och *Skadegörelsebrott* innehåller till stor del brott utan interaktion mellan förövare och offer. För några få av brottstyperna inom stöldbrotten är mörkertalet troligtvis begränsat, som för bostadsinbrott och biltillgrepp, medan det är stort för andra stöldbrott, såsom stöld i butik. Likaså tycks det finnas betydande mörkertal vad gäller bedrägerier och skadegörelsebrott. Skadegörelse anmäls främst av offentliga aktörer och operatörer av kollektivtrafik. Sammantaget innebär det att det är svårt att utifrån statistiken över anmälda brott dra slutsatser om de mer faktiska nivåerna och om utvecklingen.

När det gäller kategorierna *Trafikbrott* och *Narkotikabrott* innehåller de utpräglade ingripandebrott, där antalet anmälda brott är ett resultat av framför allt polisens insatser, och normalt sett inte är en indikator på själva brottsnivån i samhället.

Svårtolkade förändringar i statistiken över kvinnomisshandel i nära relationer

Stor uppmärksamhet riktas nu mot risker för brott i nära relationer. Det var en påfallande hög nivå anmälda brott i mars i den specifika brottstypen *misshandel mot kvinna 18 år och äldre*, där gärningspersonen och offret har eller har haft en parrelation. Men det är också tydligt att ökningen mot denna högre nivå redan pågick i februari, före pandemisituationen (se separat text om minskad nivå av anmäld misshandel i samband med pandemisituationen). Samtidigt har det istället skett minskningar i kvinnomisshandel i nära relationer genom familj eller släktskap. Dessutom är det relativt vanligt med kraftiga och tillfälliga förskjutningar i dessa delar av statistiken, och därför svårt att dra slutsatser särskilt i det korta perspektivet.

Tecken på men inte bekräftat att minskningarna beror på pandemisituationen

Sammanfattningsvis gör Brå bedömningen att antalet anmälda brott i mars 2020 på ett övergripande plan har utvecklats på ett sätt som i huvudsak överensstämmer med förväntningar om generella minskningar i statistiken till följd av pandemin och dess konsekvenser på samhällslivet, brottsligheten och polisens verksamhet. Det måste dock betonas att det inte handlar om en stor minskning (4 procent) och att detta är en mycket tidig uppföljning, där pandemisituationen inte kan antas ha kunnat påverka statistiken under alla veckor i mars. Det bidrar till att det ännu inte går att fastslå vilken påverkan pandemisituationen haft på statistiken.

Under månaderna som följer fortsätter Brå att publicera preliminär månadsstatistik över polisanmälda brott, som ger möjligheter att följa och analysera utvecklingen. Statistiken över anmälda brott i april kommer Brå att publicera den 7 maj. Användarna kan själva ta del av den omfattande statistiken genom tabeller eller med hjälp av Brås *databas över anmälda brott*¹ (<http://statistik.bra.se/solwebb/action/index>).

Tabell 2. Region Stockholm. Procentuell förändring i antalet anmälda brott i januari, februari och mars 2020 jämfört med motsvarande månader 2019, totalt samt indelat efter övergripande brottskategorier. Preliminär månadsstatistik (tabell P1).

Brottstyp	Förändring i antal brott (procent)		
	Jan. 2019– jan. 2020	Feb. 2019– feb. 2020	Mar. 2019– mar. 2020
SAMTLIGA BROTT	8 %	14 %	-7 %
Brott mot person	8 %	7 %	-2 %
Stöldbrott m.m.	13 %	22 %	-2 %
Bedrägeribrott m.m.	-14 %	-6 %	-22 %
Skadegörelsebrott	18 %	18 %	-10 %
Trafikbrott	-4 %	-1 %	-5 %
Narkotikabrott	18 %	24 %	7 %
Övriga brott	7 %	13 %	-8 %

¹ Observera att uppgifterna i databasen uppdateras kontinuerligt, och därför skiljer sig uppgifterna i de fasta tabellerna. Den preliminära månadsstatistiken (tabell P1) redovisar de brott som anmälts respektive månad, och baseras på de uppgifter som kommit in till Brå omkring en vecka efter utgången månad. När databasen laddas med nya uppgifter för varje månad, sker även en retroaktiv uppdatering av uppgifterna för föregående månader, om nya uppgifter kommit in.